

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

С.М. Кафка

ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел. (0342) 507623,
e-mail: Kafka@i.ua, oa@nimg.edu.ua

Розглянуто суть інновацій та інноваційної діяльності підприємств, визначено ознаки та систематизовано підходи до трактування «інновацій», на підставі чого узагальнено це поняття. Удосконалено класифікацію інновацій для цілей бухгалтерського обліку, що дасть правильну та достовірну методикою їх облікового відображення, зокрема, аналітичних розрізів бухгалтерського обліку інновацій в необоротні активи суб'єкта господарювання. Проаналізовано фактори впливу на формування інноваційної політики підприємства та доведено, що вона обов'язково орієнтується на інноваційну політику держави, яка визначає і стимулює пріоритетні напрями розвитку, визначає потреби ринку. Узагальнено етапи запровадження інновацій на підприємствах, які створюють інноваційний продукт.

Ключові слова: інновація, нововведення, необоротні активи, облік, оцінка, класифікація, життєвий цикл інновацій.

Рассмотрена сущность инноваций и инновационной деятельности предприятий, определены признаки и систематизированы подходы к трактовке «инноваций», на основании чего обобщено это понятие. Усовершенствована классификация инноваций для целей бухгалтерского учета, что даст правильную и достоверную методикою их учетного отражения, в частности, аналитических разрезов бухгалтерского учета инноваций в необоротные активы субъекта хозяйствования. Проанализированы факторы влияния на формирование инновационной политики предприятия и доказано, что она обязательно ориентируется на инновационную политику государства, которая определяет и стимулирует приоритетные направления развития, определяет потребности рынка. Обобщены этапы внедрения инноваций на предприятиях, которые создают инновационный продукт.

Ключевые слова: инновация, новшество, необоротные активы, учет, оценка, классификация, жизненный цикл инноваций.

The essence of innovations and innovative activity of enterprises were examined in the article, the characteristics were defined and the approaches to the interpretation of “innovations” were systematized, the concept was generalized. The classification of innovations for accounting purposes was improved, that will give correct and accurate methodology of their accounting reflection, in particular, analytical profiles of accounting innovations in non-negotiable assets of the entity. The factors of influence on the formation of the enterprise innovative policy were analyzed and it was proved that the policy always focused on the state innovative policy, which determines and stimulates the development priorities, defines the market demands. The stages of innovation implementation at the enterprises manufacturing the innovative product were summarized.

Key words: innovation, novelty, non-current assets, accounting, valuation, classification, life cycle of innovations.

Вступ. У сучасних умовах господарювання важливим чинником розвитку економіки України та підвищення міжнародної конкурентоспроможності є інноваційна політика як держави, так і підприємства в цілому. Інноваційний розвиток може досягатися шляхом створення необхідних умов інноваційної діяльності: визначення пріоритетів, формування інформаційної, правової та освітньої сфери. Підходи до формування національної інноваційної системи варіюються по країнах залежно від національних особливостей, політики, нормативно-правового забезпечення, стану науково-технічного потенціалу. Держави, які здійснюють ефективну інноваційну політику, мають, як правило, високі показники соціально-економічного розвитку.

Згідно з результатами дослідження, проведеного компанією PricewaterhouseCoopers, “інновації стають засобом досягнення та створення цінності”. Згідно з даними Boston Consulting Group, 90% підприємств вважають інновації своїм стратегічним пріоритетом. Необхідність інновацій, яка щорічно зростає, спостерігається у всіх секторах економіки [1, с. 39].

Теоретичні та практичні аспекти становлення інноваційних засад розвитку економіки знайшли відображення у працях вітчизняних науковців: Л. Федулової, В. Гейця, Т. Боголіба, П. Ковалишина, О. Глушко, О. Яфінович, О. Юркевич, А. Кузнецової та інших, а також зарубіжних: І. Кузнецова, Е. Ідрісова, І. Попкова, Б. Картинського, А. Кандиби, Є. Оглобіна, В. Грушко, Б. Лундвелла, М. Малика, Р. Нельсона, М. Портера, С. Фрімена, І. Дежина, Б. Салтикова, Б. Твісса, В. Хартмана, Р. Солоу, Є. Тоффлера та інших.

Аналіз сучасних закордонних і вітчизняних досліджень і публікацій. Невід'ємною умовою побудови інноваційної економіки є якісна освіта та ґрунтовні знання, які обумовлюють спроможність до втілення задумів у результаті господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Глобалізація та інтернаціоналізація світового господарства надають процесам створення та розвитку інноваційної економіки таких особливих рис:

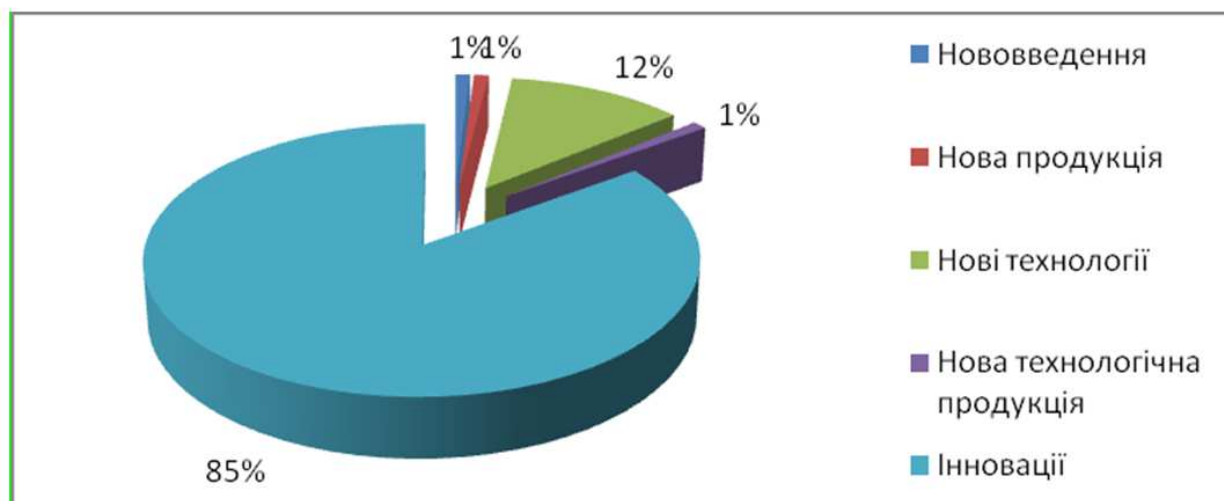

Рисунок 1 – Систематизація понять, які використовують поряд з терміном інновація, %.
Джерело: власне розроблення

- відбувається інтеграція економіки на рівні ринків і організацій;
- темпи зростання міжнародного товарообігу перевищують темпи зростання обсягу світового виробництва;
- стираються межі між різними каналами і формами міжнародних зв'язків;
- збільшуються потоки прямих і портфельних іноземних інвестицій, що веде до розподілу активів організацій між різними країнами;
- посилюється вплив на світову економіку транснаціональних корпорацій;
- підвищується регулююча роль міжнародних економічних і фінансових організацій (СОТ, МВФ та ін.), під егідою яких розробляються універсальні норми, стандарти і правила [2, с. 12].

Активно долучається до інноваційних процесів, пов'язаних із впровадженням їх у господарську діяльність підприємства, і Україна. Вона для цього має всі необхідні передумови і потенціал, зокрема, перспективним напрямом розвитку суб'єкта господарювання є впровадження інновацій у необоротні активи підприємства, що дозволить підвищити рентабельність продукції та розширити ринки збуту у майбутньому.

За даними Статистичного щорічника України, частка підприємств, на яких впроваджувалися інноваційні продукти, у 2012 році в Україні становила 13,6 % від загальної кількості підприємств. Стрімке коливання показників інноваційної діяльності в Україні свідчить про відсутність джерел розвитку вітчизняної економіки. Для формування ефективної інноваційної економіки необхідно враховувати всі умови й мобілізувати внутрішні джерела стимулювання інноваційної активності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на загальне визнання впливу інноваційної діяльності на соціально-економічний розвиток суб'єкта господарювання на сьогодні невирішеною залишається проблема сутності та класифікації інновацій у необоротні активи для потреб бухгалтерського

обліку та методичних підходів до облікового відображення, що актуалізує представлене дослідження.

Цілі статті – дослідити поняття інновацій в економічній літературі, систематизувати їх, визначити основні ознаки інновацій та обґрунтувати єдиний підхід до трактування поняття «інновацій»; розробити класифікацію інновацій для цілей бухгалтерського обліку.

Основний матеріал дослідження. На сьогодні в економічній літературі існують неточності щодо використання терміну «інновації», і вчені поряд з даним поняттям вживають такі терміни: «нововведення», «нова продукція», «нові технології», «науково-технічна продукція». Систематизація підходів наведена на рис. 1.

Слід зауважити, що впровадження нового у господарську діяльність підприємства визначається як нововведення, тобто з моменту прийняття до поширення новація здобуває нову якість і стає інновацією. Зупинимось детальніше на поняттях «інновація» та «нововведення», оскільки вони є найбільш вживаними і розповсюдженими.

Вважаємо за доцільне розмежувати поняття «нововведення» й «інновація». Нововведення – оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у певній сфері діяльності з підвищення її ефективності. Нововведення можуть оформлятися у вигляді: відкриттів, винаходів, патентів, товарних знаків, раціоналізаторських пропозицій, документації на новий або удосконалений продукт, технологію, управлінський або виробничий процес, організаційної, виробничої або іншої структури; ноу-хау; понять; наукових підходів. Головне – впровадити нововведення, перетворити нововведення на форму інновацій, тобто завершити інноваційну діяльність і одержати позитивний результат. Для розроблення нововведення необхідно провести маркетингові дослідження, організаційно-технологічну підготовку виробництва, налагодити виробництво й оформити результати [3, с. 91]. Нововведення є об'єктом

інноваційної діяльності. Кінцевим її результатом виступають впроваджені і практично використовані нововведення.

Інновація – кінцевий результат упровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління та одержання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту [3, с. 91].

Таким чином, інновація – це нововведення, яке пов'язане з науково-технічним прогресом і полягає у відновленні основних фондів і технологій, в удосконалюванні управління й покращенні економічних показників підприємства [3, с. 90]. Тому, в дослідженні будемо оперувати і розглядати сутність, класифікацію і основні особливості інновацій, зокрема інновацій в оборотні активи суб'єкта господарювання.

Слід зазначити, що в ході дослідження було розглянуто публікації щодо інноваційної діяльності у вісниках вищих навчальних закладів, матеріалах наукових збірників, всеукраїнських і міжнародних конференцій, проведених в Україні за 2000-2012 рр. з метою виявлення ступеня та характеру висвітлення питання науковцями. Систематизація публікацій за групами питань, пов'язаних з інноваціями, відображена в табл. 1.

Провівши дослідження поняття “інновації” в літературних джерелах, встановлено, що актуальними питанням є застосування різних підходів до оцінки інновацій. Водночас практично зовсім не приділяється увага дослідженню питання бухгалтерського обліку витрат на створення та впровадження інновацій у господарську діяльність підприємства. Найчастіше висвітлюються питання їх класифікації та управління ними. Проте, незважаючи на вагомий напрацювання в сфері створення та впровадження інновацій в економічній літературі, немає загально визнаного (єдиного) термінологічного апарату щодо визначення сутності та змісту поняття “інновація”, що обумовлює актуальність дослідження.

Слово *innovation* (англ.) утворене з латинського “*novatio*” (новизна, нововведення), що в перекладі з англійської “інновація” означає “введення нового, відновлення”. Вперше визначення “інновація” з'явилося в наукових дослідженнях учених в XIX столітті, під яким розумілося введення деяких елементів однієї системи в іншу. Основоположником теорії інновацій вважають австрійського вченого Й. Шумпетера, який у своїй роботі “Теорія економічного розвитку” розглядав інновацію як засіб підприємця для отримання прибутку. На початку XX ст. науковець розробив теорію економічного розвитку, в основу якої заклав створення та впровадження нового, раніше не відомого суспільству блага або методу виробництва.

Й. Шумпетер вперше в економічній науці виділив п'ять типів змін:

- виготовлення продукції з новими властивостями;
- впровадження нового методу (способу) виробництва;
- освоєння нових ринків збуту;

- використання нового джерела сировини;
- проведення відповідної реорганізації виробництва [2, с. 13].

Таким чином, зарубіжний вчений трактував поняття “інновації” залежно від об'єкта і предмета свого дослідження.

Інновації супроводжували і суттєво впливали на життя людей в усі часи. Саме вони є основою змін рівня розвитку продуктивних сил, виробничих та інших відносин і, таким чином, основним чинником, що визначає вихід держав на новий етап розвитку. В даний час у всіх розвинених країнах світу інноваційна політика є основою їх економічного і соціального розвитку.

В Україні на сьогодні законодавча база щодо інноваційного розвитку перебуває на стадії становлення і є досить суперечливою. Основним нормативним актом, що регулює інноваційну діяльність в Україні, є Закон України від 04.07.2002 року “Про інноваційну діяльність” [4]. Закон України “Про інноваційну діяльність” визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Відповідно до Закону України “Про інноваційну діяльність” [4], інновація – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукції або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. А інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розроблень і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг.

У законодавстві термін “інновація”, на перший погляд, здається досить зрозумілим для всіх категорій споживачів, проте варто звернутися до наукової літератури для того, щоб зрозуміти складність і неоднозначність трактування поняття “інновація”.

Розглянемо трактування поняття інновація, яке наведено в економічній літературі (табл. 2).

Проаналізувавши дані таблиці 2, бачимо, що більшість вчених інновації трактують процес створення нової продукції на ринку. Варто відмітити, що цілком погоджуємося з думкою Загороднього А. Г. та Чубай В. М. щодо трактування сутності “інновацій”, оскільки вважаємо, її процесом, який зумовлює певні суттєві зміни, що сприяють отриманню конкретних вагомих результатів. Даний підхід поєднує точки зору багатьох вчених і дає змогу комплексно охарактеризувати суть інновацій.

Вивчивши підходи вітчизняних і зарубіжних економістів, можна відзначити, що інновації як економічна категорія розглядають з різних точок зору залежно від теоретико-методологічного підходу до уточнення їх сутності (рис. 2).

Таблиця 1 – Аналіз наукових публікацій, пов’язаних з інноваціями в Україні за 2000-2012 рр.*

№ з/п	Питання, що розглядалися	Автори	К-сть, шт.
1	Ідентифікація інновацій	Мельник Д. Л., Галелюк М. М., Щербань В. М., Поліщук Н., Антоненко Л. А., Рудь Г. І., Юрченко Ю. Ю., Мазаракі А., Мельник Т.	9
2	Види інновацій	Фостполоет В. А., Кузьмін О. Є., Шотік Т. М., Прокопшин Л. М., Катаєв А. В., Юринець О. В., Чухрай Н. І., Фостолович В. А., Пересадько Г. О., Цимбал В. А., Лукаш С. М., Котковський В. С., Соловійова Л. О., Череп О. Г., Бузовський Є. А., Вітвицька О. Д., Скрипниченко В. А., Шевченко О. М., Кравчук О. М., Андрощук І. В., Колісник М. К., Ульянова А. М., Косодій Р. П., Янковська О. І.	24
3	Роль інновацій	Коросєдов О. В., Юдіна О. І., Жихор О. Б., Черкасов А. В., Бужимська К. О., Білозубенко В. С., Грінченко Р. В., Кузьміна М. М., Шкарлет С. М., Світлишин І. І., Рудь Н. Т.	11
4	Ефективність та ризики впровадження інновацій	Шаповалов М. В., Зарембо Ю. Г., Лисяков В. П., Чупрова Т. Л., Заремський Б. В., Дзюбіна А. В., Дзюбіна К. О., Бузовський Є. А., Вітвицька О. Д., Скрипниченко В. А., Слатвінський М. А., Микитюк П. П.	12
5	Оцінка інновацій	Долина І. В., Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С., Гладкова О. В., Малащук Д. В., Овсчкіна О. А., Іванова К. В., Смерічевська С. В., Воєводзинська О. В., Хобта В. М., Комар Г. О., Паршин Ю. І., Романішен В. А., Войтко С. В., Козлова О. А., Політанська О. Л., Мірошник Р. О., Меренюк Л. В., Гришко В. А., Колещук О. Я., Крет Н. І., Сотнічук О. С., Слатвінський М. А., Князь С. В., Князь О. В., Андріанов Ю. О., Шмігельська З. К., Андріанов Ю. О., Волошин І. В., Макаревич Т. Т., Гавриляк А. С., Петрушка Т. О., Шмігельська З. К., Лановська Г. І., Сомова Л. І., Гончарук О. В., Реукова А. О., Здренник В. С., Язлюк Б. О., Мельник П. П., Коденська М. Ю., Перепелиця Н. М., Сотнічук О. С., Войтко С. В., Козлова О. А., Шемаєва Л. Г.	46
6	Управління інноваціями	Пучкова С. І., Шмалей С. В., Присяжнюк А. Ю., Воронкова В. Г., Ліманські А., Михайленко О. Ф., Селєннова Н. О., Івченко Є. І., Музиченко А. Г., Мешко Н. П., Князь С. В., Георгіаді Н. Г., Боронос В. Г., Шевчук Н. В., Кашура С. І., Пістунів І. М., Чернобаєв В. В., Лаврук В. В., Антонюк Н. А.	19
7	Форми фінансування впровадження та розроблення інновацій	Довгалюк В. В., Гнедіна К. В., Пашко М. М., Гомєнюк М. О., Бояринові К., Власова І., Карасик О. М., Крисанов Д. Ф., Сизоренко В. О.	9
8	Бухгалтерський облік витрат на створення інновацій	Авілкіна М. О.	1

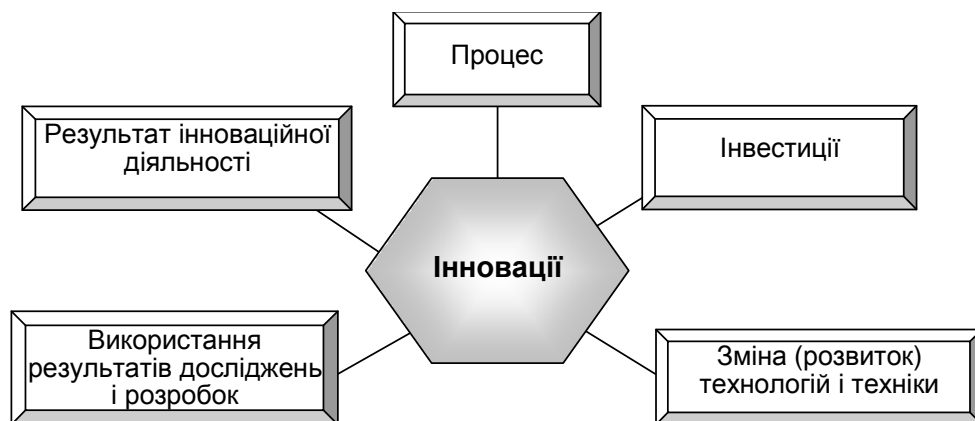
*Джерело: власне розроблення

На сьогодні відсутність чіткого понятійно-категорійного апарату “інновації” зумовлює проблеми їх тлумачення, що впливає на методу облікового відображення і унеможливує прийняття ефективних управлінських рішень. Таким чином, уточнено понятійно-категорійний апарат відповідно до специфіки методики їх

відображення на рахунках бухгалтерського обліку. Під інновацією слід розуміти об’єкт, не просто впроваджений у виробництво, а впроваджений успішно і такий, який має позитивний кінцевий результат господарської діяльності (прибуток).

Таблиця 2 – Аналіз поняття “інновація” у економічній літературі

№ з/п	Автор	Визначення
1.	Деменьєв В. В. [5]	Під інноваціями розуміється процес трансформації витрат у випуск із метою генерування продукції, що характеризується більш високою якістю й більш низькими витратами, ніж раніше. Інноваційно розвинене підприємство освоює виробничі ресурси з метою вирізнитись з-поміж конкурентів, а потім використовує ці ресурси для виробництва більш якісних і дешевих товарів, є основним джерелом його конкурентних переваг
2.	Жуковська О. М. [2, с. 14].	Інновацію можна визначити як нові або вдосконалені технології, види продукції або послуг, що використовуються у практичній діяльності, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, впроваджені для просування технологій, товарної продукції та послуг на ринок з метою досягнення економічного, соціального та (або) іншого виду ефекту
3.	Лапко О. О. [20]	Інновацію слід розуміти як інноваціонування – процес, який не завершується освоєнням нової техніки у виробництві або доведенням до проектної потужності нової технології, а має неперервний характер навіть після впровадження
4.	Загородній А. Г., Чубай В. М. [7, с. 122].	Інновація – це процес, який зумовлює певні суттєві зміни, які сприяють отриманню конкретних вагомих результатів
5.	Твісс Б. [8]	Інновація – це процес, в якому винахід або ідея набуває економічного значення
6.	Фатхутдінов Р. [9]	Інновацією – кінцевий результат впровадження новацій з метою зміни об’єкта управління й отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого виду ефекту
7.	Шумпетер Й. [10]	Інновація – нова науково-організаційна комбінація виробничих факторів, мотивованих підприємницьким духом
8.	Хотяшева О. М. [11]	Інновація – цілеспрямовано проведені зміни у всіх сферах господарської діяльності підприємства для адаптації до зовнішнього середовища з метою досягнення довгострокової ефективності функціонування компанії

Рисунок 2 – Підходи до трактування поняття “інновація”
Джерело: власне розроблення

У ринкових умовах інновації охоплюють усю економіку включаючи продуктивні сили (засоби виробництва, навчання працівників) і виробничі відносини (форми і методи управління, поділу, спеціалізації й кооперації) [12].

Незважаючи на різноманітність визначень терміну “інновація”, в них повинні розкриватися такі обов’язкові ознаки інновацій (рис. 3):

Виявлення основоположних характеристик інновацій дозволило обґрунтувати єдиний підхід до трактування поняття “інновації”, який визначає його сутність, а саме, нові або вдосконалені технології, види продукції або послуг, які використовують у практичній діяльності, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або

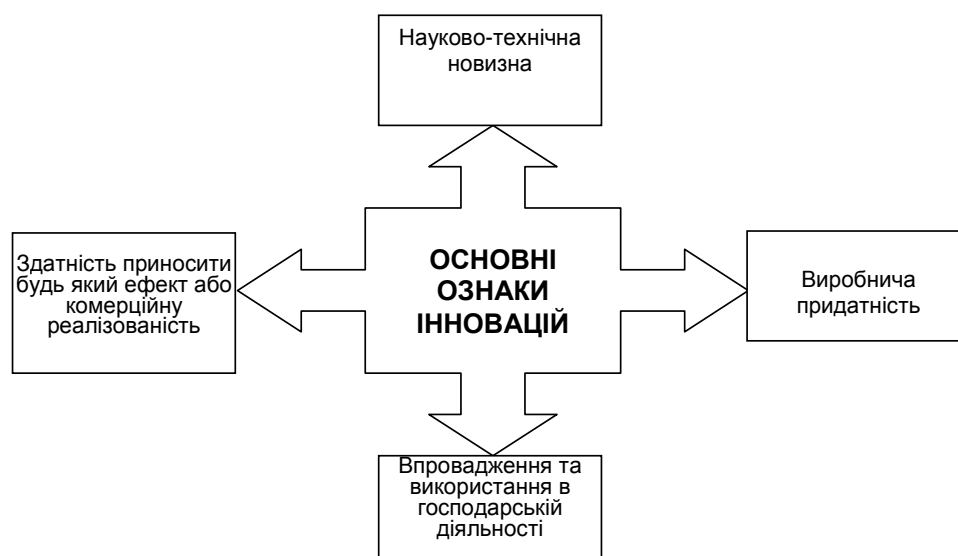

Рисунок 3 – Основні ознаки інновацій.
Джерело: власне розроблення

іншого характеру, впроваджені для просування технологій, товарної продукції та послуг на ринок з метою досягнення економічного, соціального та (або) іншого виду ефекту. Дане трактування є основою для розроблення напрямів удосконалення облікового відображення інновацій в необоротні активи.

Сфера інновацій при всіх різносторонніх зв'язках з іншими сферами діяльності відносно пристосована в будь-якій організації. Це пов'язано з невизначеністю процесу інновацій, специфікою діяльності в сфері інновацій, потребою в нових ідеях. У зв'язку з цим в інноваційному менеджменті прийнято базуватися на таких основних положеннях:

- ресурси, які виділено на інновацію, будуть виправдані лише тією мірою, в якій вони приводять до досягнення мети;
- необхідно проводити системний аналіз виконаних інновацій, щоб виявити чинники, які приводять до успіху;
- для успішного впровадження стратегії інноваційного менеджменту необхідно розробити концепції інноваційного розвитку відповідної галузі, що підвищить якість прийнятих рішень і забезпечить підвищення ефективності інвестицій відповідної галузі [13, с. 4].

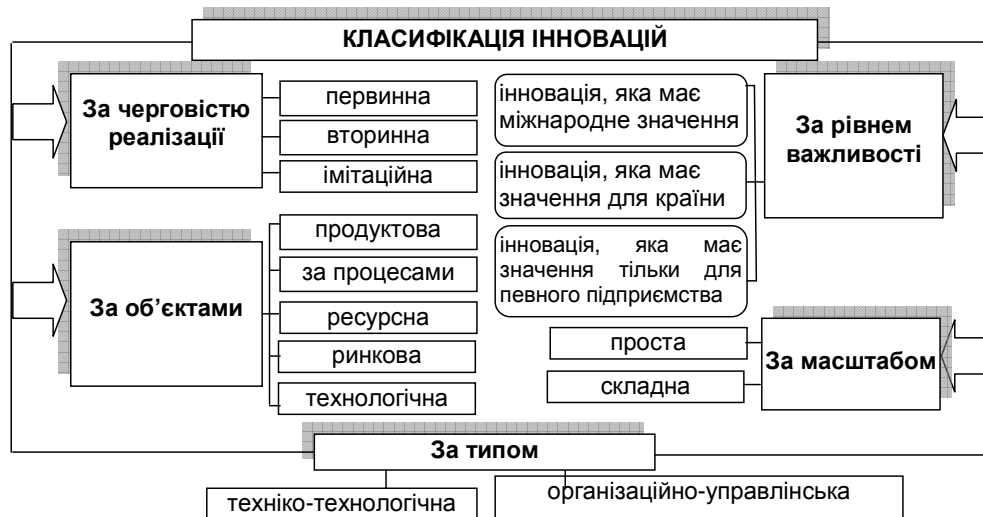
У сучасних умовах розвитку економіки кожен суб'єкт господарювання з метою підвищення рентабельності продукції та вихід її на міжнародні ринки, здійснює витрати на інновації, які потребують подальшого відображення в бухгалтерському обліку. На сьогодні існує досить розгалужена класифікація видів інновацій. Проте в наукових працях майже не приділяється увага класифікації витрат на інновації, зокрема інновації в необоротні активи для потреб бухгалтерського і податкового обліку, що зумовлює необхідність удосконалення даної класифікації на основі узагальнення попередніх підходів авторів, що дозволить прийняти ефективне управлінське рішення і надати користувачам достовірну облікову інформацію.

Існування значної кількості класифікацій інновацій спричиняє проблеми як у проведенні наукових досліджень, так і у виборі на підприємстві найдоцільніших класифікаційних ознак для практичного використання. Найтиповішими недоліками, які бувають при аналізі існуючих класифікацій інновацій, є такі: відображення одних і тих самих назв видів інновацій за різними класифікаційними ознаками; виділення класифікаційних ознак не під мету певного наукового дослідження чи практичну потребу, а заради запровадження сумнівного пункту наукової новизни; використання різних назв для ідентифікації одного і того ж виду інновації тощо [7, с. 122].

Узагальнена класифікація інновацій наведена на рис. 4.

На основі аналізу підходів учених удосконалено класифікацію інновацій, що приведе до правильної та достовірної методики їх облікового відображення, зокрема аналітичних розрізів бухгалтерського обліку інновацій в необоротні активи суб'єкта господарювання. Дана класифікація враховує різні види інновацій для підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, регламентовані чинним законодавством України. Розглянемо кожен вид детальніше.

Автори Загородній А. Г. та Чубай В. М. [7, с. 123] зазначають, що продуктова інновація – інновація, пов'язана з різними видами продукції. Ресурсна інновація – інновація, пов'язана з різними видами ресурсів. Ринкова інновація – інновація пов'язана з різними видами ринків. Техніко-технологічна інновація – інновація, пов'язана із вдосконаленням існуючих чи виникненням нових видів продукції, засобів виробництва, ресурсів, технологій тощо. Організаційно-управлінська інновація – інновація, пов'язана із вдосконаленням існуючих або виникненням нових механізмів організації різних видів процесів на підприємстві та управління ними тощо). Імітаційна – інновація, аналог якої

**Рисунок 4 – Класифікація інновацій для цілей бухгалтерського обліку.
Джерело: власне розроблення**

було здійснено раніше в іншій країні або на іншому підприємстві тієї ж країни, а згодом, внаслідок придбання відповідних прав на новачку, здійснена підприємством повторно).

Під первинною інновацією слід розуміти інновацію, яку здійснюють уперше, а вторинна – здійснена підприємством повторно, аналог якої раніше був в іншій країні. Технологічна інновація – діяльність підприємства, пов'язана як з розробленням, так із впровадженням технічно нових продуктів і процесів. Продуктові інновації включають розроблення і впровадження технологічно нових або технологічно удосконалених продуктів.

Автори Сидорова А. В. і Курносова О. О. [14, с. 54] зазначають, що процесна інновація – це нововведення, спрямоване на поступове удосконалення та/або кардинальні зміни бізнес-процесів шляхом впровадження нових методів управління.

До технологічних інновацій у промисловості не відносять:

- естетичні зміни в продуктах (колір, декор);

- незначні технічні або зовнішні зміни в продукті, які не змінюють його призначення, не впливають на параметри, властивості, вартість того чи іншого виробу, а також матеріалів і компонентів, які входять до виробу;

- розширення номенклатури продукції за через введення у виробництво продукції, яка раніше не випускалась на даному підприємстві, але достатньо відомих на ринку збуту видів продукції (можливо не профільної) з метою забезпечення миттєвого отримання доходів підприємством [3, с. 13].

Вчені Багрова І. В. та Тищенко Т. І. [16, с. 19] зазначають, що різноспрямованість динаміки технологічних і продуктових інновацій вказує на те, що нова продукція освоюється здебільшого шляхом більш інтенсивного використання наявного обладнання і технологій, освоєння модифікацій вже існуючих виробів. Такий тип інноваційного розвитку має досить

вузькі межі і практично не в змозі підтримувати конкурентоспроможність вітчизняних підприємств протягом тривалого часу, тоді як у розвинених країнах економіка демонструє багатоваріантність інноваційних шляхів. Отже, необхідно коректно підходити до вироблення стратегії інноваційного розвитку, враховуючи при цьому ступінь відповідності інноваційного потенціалу, яким володіє система, параметрам її розвитку.

Таким чином, на сьогодні існує безліч видів інновацій, які залежать від різних класифікаційних аспектів. Розгалужена класифікація інновацій дає можливість для детального та своєчасного відображення в бухгалтерському та податковому обліку.

У сучасних умовах господарювання інноваційна діяльність стає пріоритетним напрямом розвитку економіки, проте є багато факторів, які негативно впливають на неї, а саме: нестача коштів фінансування інноваційних проектів, неадекватність чинного законодавства в даній сфері, застарілі технології.

Відсутність необхідних коштів хоча б на одній стадії інноваційного процесу не дозволить ідеї стати інновацією. Як джерела інвестицій в інноваційну діяльність виділяють:

- власні кошти суб'єктів господарювання;
- кошти з державного бюджету;
- залучені кошти (іноземні інвестори);
- інші джерела фінансування.

Структуру джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2012 рік наведено на рис. 5.

За останні роки державної підтримки інноваційної діяльності практично майже немає, проте вона дуже необхідна, оскільки саме інновації роблять вітчизняну продукцію конкурентоспроможною на міжнародному ринку. Таким чином, суб'єкти господарювання здійснюють інноваційну діяльність здебільшого за власні кошти: прибуток, що залишається в розпорядженні організації після сплати податків та інших обов'язкових платежів, і амортизаційні

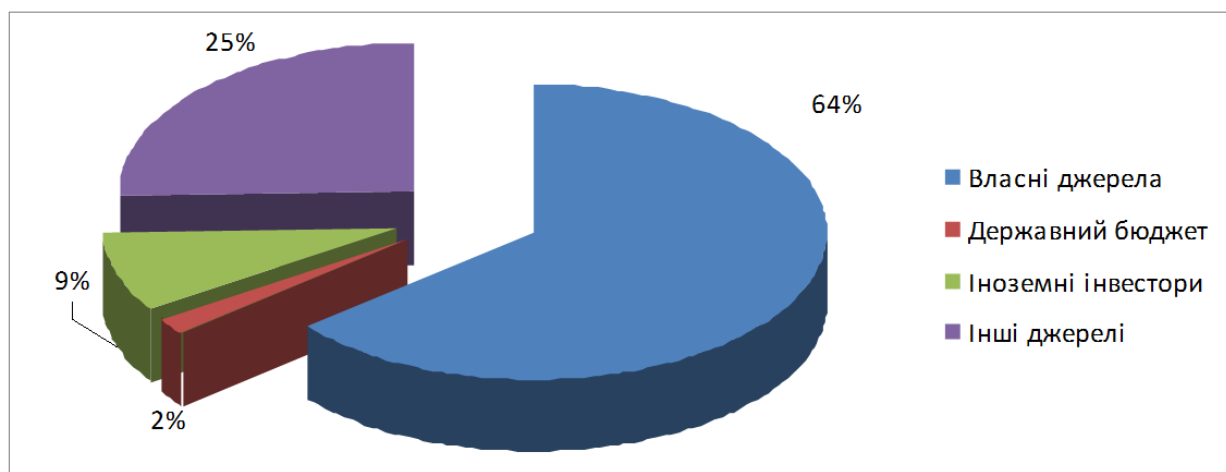

Рисунок 5 – Джерела фінансування інноваційної діяльності станом на 31 грудня 2012 року [17]

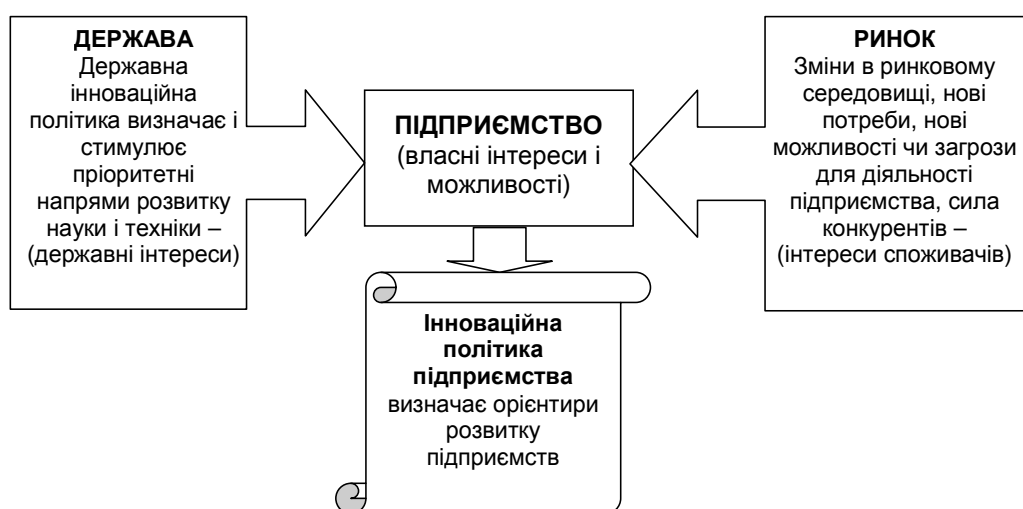

Рисунок 6 – Фактори впливу на формування інноваційної політики підприємства [3, с. 190]

відрахування. Проте, самофінансування розвитку організації можливе тільки за її стабільного і стійкого фінансового стану.

Основною небезпекою, яка пов'язана зі створенням та впровадженням інновацій у господарську діяльність підприємств, є те, що інноваційна діяльність є дуже ризиковою та може знецінити накопичений нею організаційно-управлінський, виробничий, збутовий, кадровий потенціал.

Як зазначає Жуковська О. М. [2, с. 23], найбільшим джерелом інноваційного самофінансування підприємств є кошти амортизаційного фонду. Амортизаційні відрахування нараховуються відповідно до встановлених норм на всі види використовуваних у господарській діяльності основних засобів і нематеріальних активів та включають до витрат виробництва або обігу. Амортизація є найважливішим стабільним джерелом інвестиційних коштів у всіх розвинених країнах світу, де за її рахунок покривається до 70-80 % потреби підприємств в інвестиціях.

Таким чином, амортизаційні відрахування завжди залишаються в розпорядженні суб'єкта господарювання незалежно від його фінансово-

го стану. Кожне підприємство самостійно визначає стратегічні цілі розвитку інноваційної діяльності та формує власну інноваційну політику.

Метою розвитку інноваційної системи підприємства є удосконалення організаційних елементів та ефективного функціонування господарського комплексу промислового підприємства, де головним джерелом стійкого економічного розвитку виступають шлях до нових знань та їх технологічне застосування [18, с. 19].

Зокрема, при формуванні суб'єктом господарювання власної інноваційної політики на підприємстві, він обов'язково орієнтується на інноваційну політику держави, яка визначає і стимулює пріоритетні напрямки розвитку, визначає потреби ринку. Використання інноваційного потенціалу підприємства потребує створення гнучкого механізму на основі оновлення всіх існуючих його моделей.

Особливістю інноваційної діяльності в сучасних умовах господарювання є орієнтація на споживача. Важливе значення має середовище, в якому функціонує підприємство. Інноваційний потенціал суб'єкта господарювання формується, перш за все, під впливом багатьох

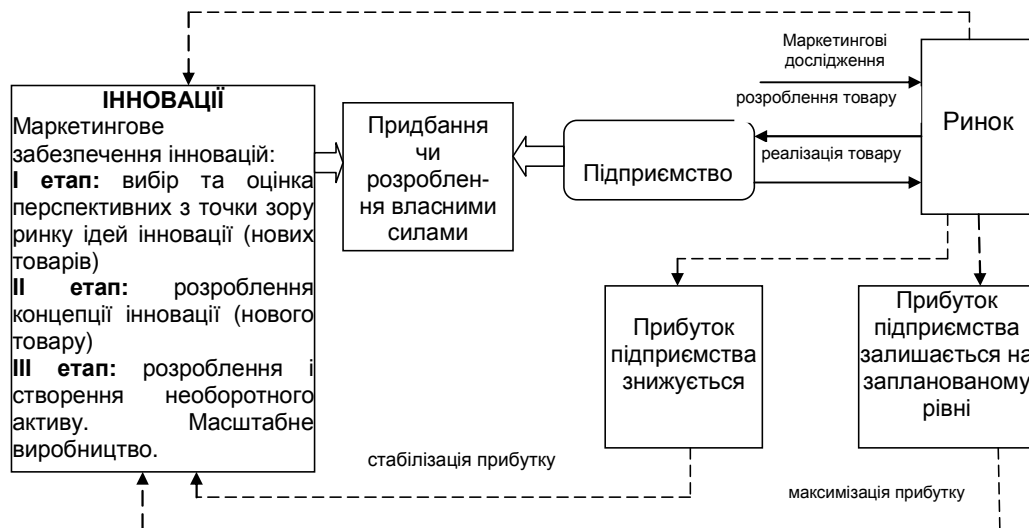

Рисунок 7 – Система взаємовідносин “ринок – підприємство – інновації” [3, с. 183]

чинників не тільки зовнішнього, але й внутрішнього середовища. В умовах підвищеної конкуренції для суб'єкта господарювання інновації, зокрема в необоротні активи, стають основним фактором конкурентоспроможності підприємства. Система взаємовідносин “ринок – підприємство – інновації” наведена на рис. 7.

Таким чином, бажання суб'єкта господарювання максимізувати прибутки штовхає до зниження витрат виробництва, тобто до змін в умовах виробництва, у засобах і предметах праці. Проте, в сучасних умовах розвитку економіки динаміка факторів ринкового середовища приводить до виникнення нових потреб, що зумовлює необхідність збільшення існуючого прибутку шляхом введення інновації, які виступають у вигляді постійного, довготривалого процесу (поліпшення способів виробництва товарів, у вдосконаленні методів організації та функціонування виробництва тощо).

Вчені Загородній А. Г. та Чубай В. М. [7, с. 124-125] вважають, що з позиції підприємства до інновацій доцільно висувати такі вимоги.

1. Відповідність інновацій підприємства рівню світових науково-технічних розроблень і тенденціям до їх зміни. Інновації підприємств, які посідають провідні позиції на ринку або орієнтуються на них, повинні корелюватись зі світовими досягненнями в інноваційній діяльності, оскільки в іншому випадку ефект буде мізерним і короткотривалим.

2. Ретельність контролю якості інноваційної продукції на всіх етапах її створення, виробництва та збуту, соціальна відповідальність підприємства та його відповідальність перед споживачами. На сьогодні соціальна відповідальність прийнята найбільшими світовими лідерами в різних галузях економіки як засіб завоювання лояльного ставлення споживачів до підприємства і його продукції. Найчастіше вона проявляється через фінансування соціальних заходів, програм освітньо-наукового характеру на безповоротних засадах тощо. Також вітчизняні підприємства повинні брати на себе всі

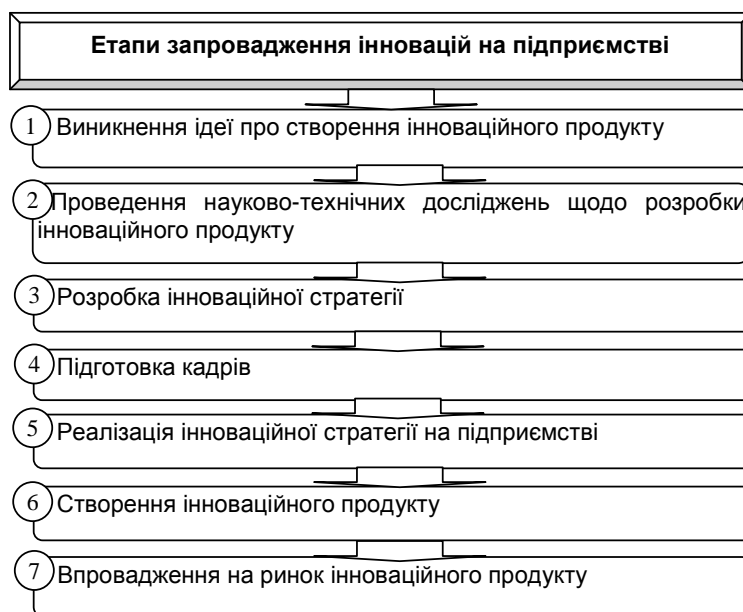
гарантійні зобов'язання перед покупцями за реалізовану інноваційну продукцію, як це прийнято в економічно розвинутих країнах, а не будь-якими шляхами уникати їх.

3. Ресурсоощадливість під час здійснення інновацій. В умовах здорожчання газу, нафти та різних видів матеріальних ресурсів, що імпортуються в Україну, необхідно переходити на енергозощаджуючі виробничі технології і основні засоби, мінімізувати втрати сировинних ресурсів під час транспортування та зберігання на складах, зводити до мінімуму частку бракованої інноваційної продукції і відходів тощо. Працівники не повинні простоювати через несправність обладнання, відсутність потрібних комплектуючих чи замовлень на продукцію, оскільки це, окрім виникнення непродуктивних витрат підприємства, призводить до втрати кваліфікації персоналу.

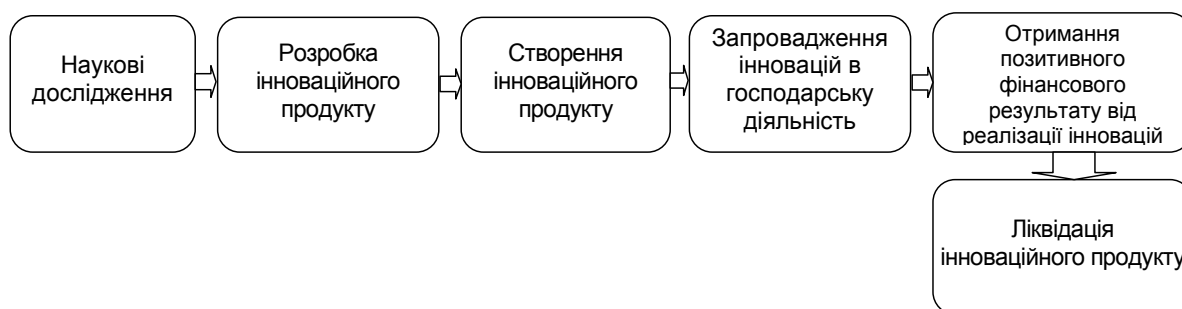
4. Екологічність і безпечність виробництва. На сьогодні в економічно розвинутих країнах світу більшість техніко-технологічних процесів жорстко регламентуються щодо їхнього впливу на екологію. Високий рівень виплат за професійні захворювання і травми на виробництві, штрафи за забруднення навколишнього середовища роблять не вигідним недотримання принципів екологічної та виробничої безпеки. В Україні значна кількість підприємств нехтує цією вимогою, однак у разі активізації процесу вступу України до Європейського Союзу ситуація може суттєво змінитися.

5. Можливість безпечної та недорогої утилізації інноваційної продукції. На сьогодні, на жаль, небагато вітчизняних і світових виробників задумуються про подальшу утилізацію інноваційної продукції, яка відпрацювала свій ресурс або в якій уже не має потреби споживач.

Процес впровадження інновацій на підприємстві проходить різноманітні етапи послідовного перетворення ідеї на інноваційний продукт. Інноваційний процес здійснюється в тісній єдності із потребами суспільства, в якому воно функціонує. Етапи запровадження інновацій на підприємстві наведено на рис. 8.

Рисунок 8 – Етапи запровадження інновацій на підприємствах, які створюють інноваційний продукт.
Примітка: власне розроблення

Рисунок 9 – Етапи життєвого циклу інноваційного продукту.
Примітка: власне розроблення

Створення інноваційного продукту починається з виникнення ідеї на етапі науково-технічних досліджень. Суб'єкт господарювання, створюючи інноваційний продукт, визначає напрям розвитку підприємства. Наступна стадія є підготовчою для інновацій. Вона може включати визначення конкретних, більш чітких цілей і оцінку ресурсів. На цьому етапі може також відбуватися оцінка внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, людських ресурсів, навичок і умінь співробітників, які необхідні для наступної фази – генерації нових ідей. На завершальному етапі інноваційний продукт впроваджується на ринок.

При виготовленні інноваційного продукту необхідно проаналізувати етапи життєвого циклу створення інновації, що дозволить визначити ресурси і витрати суб'єкта господарювання, які знайдуть відображення на рахунках бухгалтерського обліку, що ілюструє рис. 9.

Етап життєвого циклу інноваційного продукту – це шлях від розроблення до ліквідації інновації. Аналізуючи етапи життєвого циклу інноваційного продукту, слід зазначити, що, здійснюючи наукові дослідження і розробляю-

чи інноваційний продукт суб'єкт господарювання здійснює витрати на придбання сировини та матеріалів, залучення трудового капіталу, що знайдуть відображення на рахунках бухгалтерського обліку (за дебетом 20 “Виробничі запаси” та за кредитом 63 “Розрахунки з постачальниками і підрядниками”). Дані матеріали списують на виробництво, в результаті переробки яких отримуємо інноваційний продукт. На етапі запровадження інновацій у господарську діяльність суб'єкт господарювання несе витрати на збут, що знайдуть відображення у бухгалтерському обліку: за дебетом 93 “Витрати на збут” та за кредитом 68 “Розрахунки за іншими операціями”. Якщо ефект від інновації буде негативним, то управлінський персонал буде змушений прийняти оптимальні рішення, що дозволять стимулювати попит на інноваційну продукцію і дозволить отримати високі фінансові показники.

Витрати на інновації та раціоналізації включаються до витрат з основної діяльності відповідного періоду і відносяться на рахунках 91 “Загальновиробничі витрати”, 92 “Адміністративні витрати” або 93 “Витрати на збут”.

Висновки

Вивчення теоретико-економічних аспектів обліку необоротних активів у контексті системних уявлень дозволило одержати такі висновки:

1. Відсутність чіткого понятійно-категорійного апарату “інновації” зумовлює проблеми їх тлумачення, що впливає на методику облікового відображення. Необхідність удосконалення трактування поняття “інновації” пояснюється тим, що вони є досить специфічним об’єктом бухгалтерського обліку та впливають на організацію і методику свого відображення. Зокрема, в роботі запропоновано трактувати дане поняття як об’єкт, не просто впроваджений у виробництво, а впроваджений успішно і такий, який приносить позитивний кінцевий результат від господарської діяльності (прибуток). Дана пропозиція дозволяє сформулювати теоретичну основу для розроблення методичних підходів до облікового відображення та внутрішнього контролю операцій, пов’язаних з інноваціями в необоротні активи суб’єкта господарювання.

2. Також, на сьогодні економісти та юристи виокремлюють безліч видів інновацій, проте, з точки зору бухгалтерського обліку, немає єдиного підходу до класифікації інновацій у необоротні активи для цілей бухгалтерського обліку з метою прийняття ефективних управлінських рішень. У статті удосконалено дану класифікацію, що дозволить суб’єктові господарювання розкрити механізм створення та впровадження інновацій у необоротні активи, а також правильно, своєчасно й достовірно відобразити в бухгалтерському обліку та податкових розрахунках з метою прийняття ефективних рішень.

Література

1 Коваленко А. А. Новый подход к управлению инновациями // Научный журнал: Вестник Московского университета. - Серия 6: Экономика. – 2012. – № 6. – С. 119

2 Жуковская Е. М. Инновации – главный фактор экономического и социального развития субъектов предпринимательства // Бухгалтерский учет и анализ. – 2007. – № 7 (127). – С. 56.

3 Економіка й організація інноваційної діяльності: Підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан [та ін.]; під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 960 с.

4 Закон України від 04.07.2002 року “Про інноваційну діяльність” // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

5 Дементьев В. В. Почему Украина не инновационная держава: институциональный анализ / В. В. Дементьев, В. П. Вишневыский // Научові праці ДонНТУ. – 2009. – Вип. 36-1. – С. 5-16

6 Гахберг Л. М. Статистика науки и инноваций: краткий терминологический словарь / Л. М. Гахберг – М. Экономика, 1996. – 290 с.

7 Загородній А. Г. Інновації як об’єкт стратегічного аналізу / Загородній А. Г., Чубай В. М. // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 9 (111). – С. 337.

8 Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Твисс Б. – М.: Экономика, 1989. – 149 с.

9 Гриньова В. М. Дослідження ринку уявлень про інноваційні процеси / Гриньова В. М., Гриньов А. В. // Економіка розвитку. – 2003. – № 1. – С. 5-9.

10 Шумпетер Й. Теория экономического развития / Шумпетер Й. – М.: Прогресс, 1982.

11 Хотяшева О. М. Инновационный менеджмент: учеб. пособие / О. М. Хотяшева. – СПб.: Питер, 2007. – С. 13

12 Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник / Василенко В. О., Шматко В. Г. – К.: ЦУЛ Фенікс, 2003. – 440 с.

13 Бутко Г. П. Приоритеты государственной политике в области окружающей среды и природопользования на основе инновационного развития / Бутко Г. П. // Региональная экономика. – 2010. – № 1 (136). – С. 80.

14 Сидорова А. В. Процесні інновації в сучасній теорії інновацій // Актуальні проблеми економіки / Сидорова А. В., Курносова О. О. // Науковий економічний журнал. – 2012. – № 11 (137). – С. 584.

15 Виноградов Г. Г. Методики анализа и оценки инноваций на промышленном предприятии / Виноградов Г. Г. // Бухгалтерский учет и анализ. – 2006. – № 4. – С. 56.

16 Багрова І.В. Удосконалення використання інноваційного потенціалу промислових підприємств на засадах урахування його властивостей / Багрова І.В., Тищенко Т.І. // Вісник економічної науки. – 2012. – № 1. – С. 239.

17 За даними Державної Служби Статистики України – http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html

18 Беляева Г. Роль інформаційного забезпечення при впровадженні інноваційних елементів механізму ресурсозбереження промислових підприємств // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2012. – Вип. 10. – Частина 4. – С. 446.

19 Лапко О. О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання / О. О. Лапко. – К.: ІЕП НАНУ, 1999. – С. 21-23.

Стаття надійшла до редакційної колегії
23.10.13

Рекомендована до друку
професором Данилюком М.О.
(ІФНТУНГ, м. Івано-Франківськ)
професором Пилипівим Н.І.
(Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаніка, м. Івано-Франківськ)